

Joža Lourenčič:

Pereči ogenj.

(Dalje.)

Oče je bil tih, mati je bila tiha, le včasih je vzdihnila, in tudi Rozala je molčala pri svojem delu. V hiši je bil pravi veliki petek. Vsi so mislili eno, vsem trem je bilo težko po Janezu, a molčali so, da ne bi postala žalost v besedi glasna in prešla še v večjo bridkost. Tako so bil vsi zatopljeni in se niso hoteli drug drugemu izdati in so spregovorili le, kar so morali, in minil je dan in noč je odela zemljo s tako gluho tišino, da bi slišal biti srce.

Luči po hišah so ugasnile in okna in okenca so kot dremotne oči gledale v mesečino, ki je bila razlita preko pokrajine. Iz Rozaline kamrice je medlo prosevalo skozi rdeče zastrto okno. Za majhno mizo je sedela ob sveči in pisala. Cel dan je mislila na Janeza in ugibala, kako bi mu pripravila vsaj malo velikonočnega veselja, ko mora biti revež sam daleč od doma, zaprt v neprijetnem prostoru, in mogoče nima nikogar, ki bi mu privoščil prijazno besedo na samo sveto veliko noč, ko je vse veselo in praznično. Mislila je in ugibala in slednjič uganila. Sklenila je, da napiše Janezu dolgo piseince in mu pove, kako je doma vse žalostno in pusto, ker ga ni.

Dolgo je Rozala premišljevala, preden je zastavila pero, ki ji je v šolskih letih dokaj dobro teklo. Nemirno ji je bilo srce, ker pisma je pač že pisala domov in prijateljicam včasih, a fantu še nobenemu. Kakor je bila drugače pogumna in moška, je postala ob razgrnjenem papirju, kateremu naj zaupa čisto navadne reči in žalost, ki je v hiši, vsa boječa in skoro zmedena. Da bi pustila pisanje? Janez, ki je tako zapuščen, se ji je smilil. Le kako začeti? Če zapiše „Ljubi Janez“, bo skoro preveč in bo koj kaj mislil. „Dragi Janez“ pa tudi ni dosti manj. Premišljevala je in premišljevala in

ko je videla, kako se sveča taja, se je zbala, da bi ji prej dogorela, preden bi pismo skončala. Zato se je odločila:

„Naj misli kar hoče, saj rada ga pravzaprav res imam, čeprav ne bo mislil nikdar name!“

In je začela pisati.

„Dragi Janez!

Jaz primem pero v svojo desno roko in iz mojega srca Ti pošiljam pozdrave čez gore in planjave do bele Ljubljane, kjer to moje pismo ostane. Povedati Ti imam, kako je žalostno pri srcu vsem nam in kako je pusto, da ni izreč, kar Tebe doma ni več. Mati so žalostni, da se Bogu usmili, oče pa glih tako v tej sili, čeprav so rekli, da ti te sramote ne bodo odpustili in so se hudo jezili, ker bo treba še denarja šteti, kakor so iz Ljubljane pisali, kjer so tebi tako kazni dali. In še to ti povem, da smo vse sami zorali in posejali, ker oče niso marali, da bi pri sosedih barali, da bi prišli pomagat, in tako je bilo dela polne roke, pa je vseeno šlo vse. Očetu se pa vidi in pozna, da so stari in da bodo omagali, če se bodo tako naprej gnali in pehali. Še to novico ti moram zapisati, kakor se govori, je moral oni iz Podnarta iti in zdaj se Mlinarjevi vse smeji, ki je mislila, da gosposkega dobi. Za veliko noč bo pri nas tudi žalostno kakor še ni bilo nikoli tako, ker tebe domov še ne bo. Pa mislim, da pride kmalu oni dan, ko boš na frajost dan in prideš domov in bo spet vse prav. Zunaj že petelini pojo, je znamenje, da urce proti dnevu gredo, zato sklenem to svoje pisanje in ti pošiljam še eno pozdravljanje in ti voščim praznike, da bi bilo veselo tvoje srce.

Rozala.

Ko je spisala pismo in odložila pero, je svoje pisanje spet in spet prebrala in bila je zadovoljna, da se ji je tako posrečilo. Nič se ji ni zdelo preveč in nič premalo. Še je vzela pero in z drobnimi pikicami ozaljšala svoje ime in ker se ji je ob njem olepšava obnesla, je okrasila prav tako tudi besedi Dragi Janez v začetku pisma in ga je nato vnovič prebrala. Zaželela je, kakor je včasih slišala, da pišejo, da bi bila drobna ptičica in vzela pisemce v kljunček pa odletela ž njim proti Ljubljani, kjer bi potrkala na okno in bi Janez odprl in ji vzel popisani list in bil vesel.

Pa je vedela, da mora na pošto, in je napisala še naslov. Ime je že napisala, a ko je prišla, da bi napisala „v zaporu na Žabjaku“, se ji je pero ustavilo, oči so se ji orosile in solza ji je zdrsnila preko lic in padla na papir. Pobrisala jo je in sušila ovitek ob sveči.

„Če bi me kdo videl, kaj bi si mislil in kaj bi rekel!“ jo je spreletelo in kakor sram je je bilo.

Potem je pa le napisala, dala pismo v kuverto, jo oślinila in zalepila ter šla trikrat, štirikrat krepko z roko preko nje, da bi lep boljše prijel in držal. Bala se je, da bi sicer kdo ne odprl pisma in izvedel, da je ona pisala Janezu, ter bi potem raznesel po celi dolini. Ne, za ves svet bi ne marala tega, pogreznila bi se od sramu... Še to jo je imelo, kako preda pismo, da ne bi kdo opazil in potem domneval bogvekaj. Kolikor je ostalo še noči, je mislila samo o tem.

„Župnik pridejo dopoldne, da blagoslovijo žegen. Zato je treba spraviti vse v red. Pri nas se bodo gotovo ko ponavadi kaj ustavili,“ je povedala Rožmanka Rozali, kar je dekla že vedela. Bolj vesela je bila, ko ji je rekla, naj se koj napravi, da pojde v Kropo po goveje meso, ker da se spodobi za praznike goveja juha, čeprav misli oče, da bi tudi s suho opravili.

„Koj pojdem, koj,“ je bila Rozala pripravljena, le vprašala je še: „Kaj pa z živino?“

„Bo pa oče, ko nima danes drugega dela,“ ji je odgovorila mati in Rozala je šla v kamrico, se napravila, vzela pisemce in ga skrila. Nē da bi počakala zajtrka, se je odpravila s cekarjem proti Kropi, češ da ne bo pobirala ostankov in da se prej vrne. Gnalo jo je pa pismo, ker je vedela, da vozi pošta k prvemu vlaku in se je bala, da bi ne zamudila in da bi Janez šele po praznikih dobil njene pozdrave in voščila in novice.

XI. Velika noč na Žabjaku.

Velikonočno soboto popoldne se je vračal Janez v sivi jetniški obleki s štirimi tovariši pod nadzorstvom jetniškega čuvaja na Žabjak; bili so v mestu in cepili drva na dvorišču finančne direkcije. Kakor izobčeni so stopali po ulicah in Janez je izbegoval sleherni pogled, ker sram ga je bilo ob misli, kaj sodijo ljudje, ki jih srečujejo, o njem. Videl je živahno vrvenje po ulicah, videl, kako je vse veselo in praznično, in tesno mu je bilo pri srcu.

Ko so prišli na Mestni trg, je prebledel in zaškripal z zobmi. Tovariš, ki je stopal ž njim, je opazil njegovo spremembo; pogledal ga je, se nasmehnil in vprašal:

„Kaj pa te je zgrabilo?“

„Tja poglej, ali ga vidiš?“ je odvrnil trdo.

„Koga?“ je bil radoveden kaznjenc.

„Onega tam pred izložbo, ki se smeji z mlado gospodično!...“

„Aha, glej, naju gleda in na glas se je zasmel. Dekle bi rado vedelo, zakaj, pa je zamahnil z roko, ko da nič ni. Ali ga poznaš?...“

„Poznam. Kako bi ga ne poznal, če sem ga česnil, da je telebnil na tla in si polomil še roko. Radi njega sem v Ljubljani. Le kaj zdaj tu dela, sem radoveden!“

„I kaj, praznovat je prišel v Ljubljano, da se bo lepše zabaval ko tam gori pri vas. Taki gospodje imajo radi spremembo!“ je menil Janezov tovariš in še enkrat ošvignil aspiranta Petriča, da bi presodil, če bi ga mogel tudi on tako učinkovito česniti. Ko ga je presodil, je pohvalil Janeza: „Junak si, da se je zvrnil pod tvojim zamahom. Saj je močan!“

Janez ni odgovoril. Žgal ga je Petričev pogled. Žgal njegov smeh, ki se mu je rogal in si ga ni vedel, kako razlagati. Ali je bila škodoželjnost v njem, češ, prav ti je, ali je bilo še kaj hujšega? Da se je delal norca iz njegove ljubezni? O, šel bi in ga sredi množice spet lopnil, da bi imel dosti vse svoje žive dni.

V Janezu se je vzbudil odpor proti pisanim postavam, trdo je stopal, stisnil zobe in dvignil glavo in ta trenutek občutil krivico, kot mu ni prišlo na misel ne onega dne, ko so ga prijeli orožniki, ne, ko so ga zasliševali v Radovljici in niti tedaj, ko so mu v Ljubljani razglasili obsodbo.

„Če braniš poštenost, te zapro, če se ž njo igraš in spravljaš dobro ime v nevarnost, si vse časti vreden, in lump, ki je branil poštenost in zanjo sedi, naj še plača povrh, da doživi takle posmeh!“

Tako je Janez občutil krivico in grizlo ga je, da bi glasno zaklel in zakričal, da bi se ustavili vsi in slišali, kako je pravica srca sirota pastorka, ki jo oblačijo v jetniške cunje.

Prišli so na Šentjakovski trg in zavili proti Žabjaku, ki se je mrk in temen širil v dve ulici in že na zunaj pričal, da je v njem krvava rihta. Kakor požrl jih je, ko so stopili skozi gorenja črna vrata, ki so se škripaje zaprla za njimi in se je še slišalo v ozko ulico, kako se je v ključavnici zaobrnil velik ključ in še, kako ga je čuvaj vzel in potem poskusil s kljuko, če je dobro zaklenjeno.

Janez je bil zadovoljen, ko je prišel za ozidje. Skozi obokano ozko vežo so prišli pod mostovž, ki so ga nosili kamniti stebri, zvezani med seboj z železnimi drogi. V očrnelim zaporu — po-

doben je bil zanemarjeni kleti — se je vrgel na trdo slamnjačo, ki je bila v kotu, dal roke pod glavo in se ni niti zmenil za čuvaja, ki mu je povedal, da bo sam gostačil v „salonu“, dokler ne bo še kdo potreben brezplačne oskrbe, ker so oni trije, ki so bili z njim, odsedeli in šli, da zamenjajo ričet s poticami. Vedel je že vse to, saj so od tedna do tedna in sleherni dan računali in odštevali ure natančno do minute, kdaj jih bodo morali izpustiti. Tudi sam je imel že preračunjeno in zato se pravtako ni zmenil za dobrohotno tolažbo čuvajevo, češ, da tudi njemu že potekajo dnevi.

„Domotožje ga ima,“ je pomislil čuvaj in zaklenil težka hrastova vrata z močnim zapahom in njegovi koraki so votlo odmevali s hodnika, po katerem je šel od vrat do vrat...

Ko je Janez tako ležal, je zaslišal zvonjenje in pritrkovanje, ki je prihajalo k njemu kakor iz drugega sveta. Odprl je z močnimi križi zapaženo okno, da bi poslušal neovirano in nezmanjšano veselje, ki poje iz velikonočnih zvonov, in spet legel na prečko.

Obležal je in poslušal in misli so mu šle domov.

„Peta ura je zdaj... Tudi na Ovsisah že pritrkujejo in po vseh vaseh je veselje. Iz Češnjice prihajajo k cerkvi, iz Lazov, iz Rovt, z Njivic in Polšice. Vse poti in steze so žive, vsi so praznično oblečeni in se smeji in se postavljajo. In dekleta prihajajo v novih oblekah in pisanih rutah in ona, Manica, je tudi prišla. Ali se zmisli kaj name, ali misli samo na onega in ji je po njem težko, če se ni vrnil tačas že? O, da bi le name mislila! Vse pozabim, vse ji odpustim. Saj zdaj mora vedeti, kako jo imam rad, ko sem zavoljo nje v teh zaporih. Kdo, kdo bi se tako postavil! Naj ga išče, ne najde ga! Kaj mi poreče, ko se vrnem?“

Ob tem vprašanju mu je prešla misel na očeta in ugibal je, ali bo popustil ali bo še ostal pri svojem in hotel, naj čaka še celih pet let. Nemogoče se mu je zdelo, da se ne bi oče omehčal, ko je pač gotovo uvidel, da brez njega ne more izhajati.

Pozabil je na Petriča, pozabil, da leži na jetniški slamnjači, pozabil, da je sam; ob novem pritrkavanju, ki je prihajalo od Šenklavža, se je zamaknil v velikonočno veselje in stopal v procesiji, noseč češnjiško bandero sv. Tomaža, poslušajoč veselo pesem vstajenja, iz katere se tako srebrno sliši Maničin glas...

V vratih je zaškripalo za odprtino v sredi, ki je bila tudi v križih, in železna vratca so se odprla.

Janez se je zdrznil iz lepih sanj. Začudeno je pogledal v polmrak, ki je že polnil prostor in ga ni mogla pregnati medla

svetloba, prihajajoča iz obzidanega dvorišča, in čakal je, kaj bo ob tej nenavadni uri, ko niso imeli navade, da bi pregledovali zapore.

Jetnišničar je odprl vratca, se nasmehnil za črnim križem in pomahal z roko, ki jo je stegnil skozi levi spodnji kvadrat preko debele hrastovine v notranjost.

„Pismo“, je rekel, „voščilo za veliko noč!“

„Manica,“ je spreletelo Janeza in je planil s slamnjače in hlastnil po belem pisemcu.

Čuvaj mu je prikimal, zaloputnil vratca in ko je utaknil zatič, ki je bil pritrjen na veržici k vratom, in odšel, je Janez stopil k oknu, se naslonil ob rob vogala in gledal in gledal v naslov. Pisave ni poznal; nič ni mogel razložiti, katera roka je tako skrbno napisala njegovo ime. Kdo bi mogel ločiti črke, ko so vse iz ene šole in druga drugi enake. Če bi sam pisal, ne bi izgledalo drugače. Mogoče bi bilo malo bolj okorno, ne tako na lahko pisano, sicer pa bi bilo vse prav tako. Pogledal je na znamko in žig.

„Kropa,“ je prebral.

Nasmehnil se je.

„V Podnartu ni marala oddati, da bi se ne razneslo, da mi je pisala in se me spomnila!“

Pisma mu ni bilo treba odpirati. Jetniški upravitelj ga je že imel v rokah in ga pregledal, če ni kaj nevarnega v njem. Janezu je planila kri v lica ob ugotovitvi, da je bral skrivnosti, ki so bile namenjene samo njemu, tudi nekdo drugi.

Nerodno — vznemirjen je bil in roka mu je drhtela — je izvlekel iz kuverte pismo in kakor je bil vesel naslova, ga je še bolj vzveselil lepo ozaljšani „Dragi Janez!“ ob začetku na sredi zgoraj. Prvi stavek ga je zazibal v srečo in blaženstvo, kakršnega ni pričakoval.

„Dovolj bi bilo, če ne bi pisala drugega,“ je pomislil, „lepše je in rajši imam te besede ko še tako lep piruh, ki bi mi ga dala.“

Ob drugem stavku mu je bilo še toplo pri srcu, ko je pa prišel do tretjega, je krčevito stisnil papir in ga zmečkal v roki, tako ga je zbolelo razočaranje, ki je sledilo. S skrčeno pestjo se je kakor opotekel proti svojemu ležišču, se vrgel nanj, se oprl z levim komolcem ob zglavje in naslonil v pest glavo.

„Ni ona!“ se mu je utrgalo iz prsi in topo je strmel pred se v stisnjeno pest in že jo je vzdignil, da bi zabrusil zmečkani papir, ki ga je kakor pekel v roki, daleč v kot pod drugo posteljo, da bi ga niti ne videl več.

Albin Prepeluh:

Smo narodni, nismo pa nacijonalistični!

onovno se je čulo očitke, da se kmetsko-delavsko gibanje v naši državi razvija v nacijonalno, a ne v gospodarsko in socijalno smer. V Srbiji da je to gibanje srbsko šovinistično, na Hrvaškem da je nosilec velehrvatstva, v Sloveniji pa da je samoslovensko. Ta očitek je hud in zato je treba, da se o njem pomenimo.

Predvsem je treba ugotoviti, da so moderni kmetsko-delavski pokreti v Evropi, zlasti pa v Srednji in Vzhodni Evropi nastali šele po končani vojni. Temelj teh pokretov je čisto materijalističen; zrasel je iz spoznanja, da ima tudi človek iz doslej pozabljene in prezirane vasi pravico do življenja in do solnca na zemlji. Ako hočemo te pokrete prav umeti in tolmačiti, moramo predvsem poznati in priznati elementarne nagone nepokvarjene ljudske duše. Predvsem moramo vedeti, da človek, ki sam obdeluje zemljo in s tem prideluje kruh sebi in vsem, ni napadalen in sovražljiv. Ta človek noče nikomur nič odvzemati in nikogar ne sovraži, ne zaradi njegove narodne, ne zaradi verske pripadnosti. V kolikor to počne je že upliv pokvarjenosti takozvane „civilizacije“. Kmetski človek je po nepokvarjeni naturi svoji človečanski, to je socijalno občuteč. Nasprotno pa hoče, da se njega samega pusti pri delu in v posesti pri miru. To svojo socijalno pravico brani do konca in brez kompromisov. Tu ne pozna nobenih norčavostij. Ta človek ljubi svojo zemljo, to je svoj dom zares. On je mirobljuben, ker noče imeti sovražnikov, zato pa tudi sosedu noče namenoma delati krivic. Kakršen je v svoji vasi, prav takšen je tudi v svoji državi. V svojem domu hoče biti svoboden, sam svoj gospodar. Ne samo v svoji vasi, temveč tudi v svoji deželi ali pa državi. Njegovo naravno hotenje i. doma i v državi se da povedati takole: „Želim miru, ljubim svobodo, hočem pravice!“

In še nekaj! Ta kmetski človek je socijalno in kulturno ustaljen. Od svoje domačije se ne poslovi rad. Ako se pod pritiskom gospodarskih razmer mora ločiti od svoje vasi, se loči samo telesno in začasno, duhovno ne. Naj gre v sosednjo tujo deželo s trebuhom za kruhom, naj preplave Oceane, vedno mu je prva in zadnja misel domovina, to je njegova vas in njeni ljudje. Zato je on čuvar tudi vse davne preteklosti, hranitelj vseh domačih običajev, šeg, navad, praznikov, jezika, skratka vsega, kar imenu-

jemo „narodno kulturo“. Ako je inače socijalno ali pa politično še tako revolucionarno razpoložen, v tem pogledu je konservativen. On vse, kar je prevzel od svojih očetov hrani (konzervira).

Ko vse to premislimo, razumemo tudi, zakaj je kmetsko-delavsko ljudstvo tako ozko zvezano s svojo domovino, zakaj jo ljubi, se neprestano spominja na njo, tudi takrat, ko mu ne daje niti potrebnega vsakdanjega kruha ob delu. Dom, vas kjer je ta dom, dežela v kateri je ta njegova vas, — skratka tisto, kar on sam imenuje domovino, je del njegove osebne bitnosti.

Moderni kmetsko-delavski pokreti torej niso plod kakih učenih premišljevanj, niso poznali nobenih izumiteljev, temveč so plod realnega življenja, takšnega, kakršnega nosi trdo delo in po tradicijah uravnoteženo duševno življenje. Zato je očitek, da nosilci takšnega pokreta mislijo le preveč na svoj dom in na svojo domovino, neopravičen. Tisti, ki ga izreče, vzrokov in ciljev tega pokreta ne pozna, ker mu je zmotila pamet izumetničena miselnost.

Vse kar je pravilno, je tudi enostavno: Ti kmetje - delavci, ki so pri nas v takšni večini, da pa so tudi narod, pravi in resnični narod. Njihova socijalna težnja ni samo v tem, da se v gmotnem pogledu individualno zadovolje, oni hočejo tudi socijalno ohraniti vse, kar so kot socijalna enota, to je kot narod, ustvarili tekom dolgih stoletij. Predvsem pa hočejo na zemlji, ki so jo že tako dolgo obdelovali in kultivirali biti svoji samostojni gospodarji. Tudi Lenin, ustvaritelj velike ruske revolucije, je to spoznal in priznal. Ko je n. pr. na osmem kongresu boljševikov dejal eden njihovih ideologov, N. I. Buharin: „Narod je buržoazija in proletarijat zajedno. Nima smisla priznati pravico samoodločbe tej zavrženi buržoaziji“, — mu je Lenin ugovarjal. Rekel je: „Ima ta smisel, da odgovarja dejstvom. Vi se sklicujete na proces diferenciacije proletarijata od buržoazije. Počakajmo še, kako se bo to izvršilo.“

Spričo tega je očitek, ki so ga nedavno naslovili srbski zemljoradniki na hrvatske kmete neumljiv in stvarno malo utemeljen.

Pričetkom meseca septembra letos so namreč zborovali srbski zemljoradniki v Trnavi blizu Čačka v Srbiji. Pri tej priliki so sprejeli resolucijo, ki povdarja predvsem socijalni in razredni (slojni) značaj kmetskega pokreta v Srbiji in pa potrebo enakega gledanja za kmetsko gibanje tudi ostalih delih v državi. Eden njihovih besednikov, Momčilo Simić, je pozneje to resolucijo takole raztolmačil:

Vse kmetско gibanje današnjega časa more biti načelno samo gospodarsko-socijalne prirode. Samo izjemoma more biti tudi nacionalno tam, kjer se nacionalizem še ni preživel. Zemljoradnički pokret (v Srbiji!) je čisto gospodarsko-socijalnega značaja, ker je njegov edini cilj zaščita delovnega ljudstva na kmetih. — Hrvatski kmetски pokret pa je nacionalen, ker se hrvatski nacionalizem še ni izživel. Zato je potrebno, da se hrvatski seljaki ločijo od svojih dosedanjih buržujskih voditeljev ter se pridružijo njim, da si bodo skupno zgradili integralno jugoslovenstvo, v katerem bodo zopadjeni tudi Bolgari.

Ta miselnost je v toliko zmotna, v kolikor ni prirodna in enostavna. Hrvatski kmetje se nikoli ne morejo odpovedati svojemu hrvatstvu že zato ne, ker so socijalno seljaki. Obratno: Ravno zato, ker so seljaki, pa so tudi Hrvati in hočejo to ostati. Oni niso samo stan ali pa razred (sloj) v narodu, temveč so kot kmetje tudi narod. Ne kot posamezniki ne kot stan, temveč kot narod pa morejo biti v velikih svetovnih socijalnih pretresljajih na strani enega ali drugega razreda. Njih temeljni nagon, ki stremi za mirom, svobodo in pravico, jih bo vedno postavil tja, kamor resnično spadajo po svoji prirodni, ne priučeni, človečanski miselnosti.

Razume se, da velja to ne samo za hrvatske, temveč tudi za slovenske kmete. Ne sedanja generacija, to bi bil prevelik optimizem, toda mladiči naši bodo to misel razširili in uveljavili tudi v naši mali kmetско-delavski Sloveniji. Zato je današnji pokret kmetско-delavske mladine tako velike važnosti za vse Slovence.

Spolna vzdržnost mladine.

Največja umetnost je umetno življenje, to pokazuje pravo kulturno višino človeka, njegovo degeneracijo ter najvažnejše orožje v boju za obstanek.

Herfort.

Značaj spola (seksusa).

va faktorja uravnava življenje in trajanje človeštva: glad in seksualni (spolni) nagon. Prvi omogoča življenje individuala (posameznika), drugi obstanek vrste. Dočim je prvi često vzrok kriz in socijalnih katastrof, vojn, revolucij (n. pr. Francija), dovede drugi pogosto do razsula in uničenja družin in celih narodov. Spolni nagon je potem takem zelo važen in narava ni brez razloga združila z njim občutek uživanja, da bi ljudi indirektno

gonila k spolnim odnošajem. Spolni nagon je v bistvu naše kulture. Maudsley, angleški filozof, pravi: „Ko bi človeku vzeli spolni nagon in vse, kar je združeno z njim v duševnem pogledu, izgubilo bi njegovo življenje skoro vso poezijo in mogoče tudi vso moralno čutenje!“ Istotako pravi tudi psihiater Krafft-Ebing: „Spolno življenje je važen faktor v življenju poedincev in celega človeštva, v glavnem podžiga k večjemu delu, k pridobivanju premoženja, k osnovanju rodbin, k zburjanju altruističnih občutkov najprej napram drugemu spolu (ženi), potem napram otrokom, rodbini, rojakom, narodu in celemu človeštvu. Spolni nagon je temelj cele naše etike in mogoče tudi velikega dela naše estetike in verskega življenja. Čeprav je ta občutek izvor dobrega in koristnega (samopožrtvovanja), vendar utegne dovesti, ako ga ne vodi razum in čvrsta volja, do moralnega in telesnega razvrata pri poedincu in društvu. V starejših časih, ko je družba živela na primitivnejši način, ta nagon ni izzival velikih težkoč in skrbi — toda čimbolj se je človeštvo izpopolnjevalo, čimbolj je napredovala kultura, tem težji so postajali pogoji za obstoj poedinca in rodbine, tembolj je bilo otežkočeno zadovoljenje tega nagona zlasti pri moških. Mladenič dozoreva spolno od 15—16 leta. Ta zrelost se pokazuje s pojačanjem skeleta, začnejo se javljati sporedni spolni znaki (brada, brki), spreminja glas, pokazuje naklonjenost k drugemu spolu, njegova fantazija plamti (postaja pesniški), obožava svoj ideal in ljubi platonsko. To vse je vzrok delovanja notranje sekrecije spolnih in ščitnih žlez, ki regulirajo našo rast, a ravno tako tudi izmenjo snovi in celega notranjega gospodarstva organizma. — Mladenke dozorevajo nekoliko preje (posebno po mestih), dobivajo stopnjema znake svojega spola (prsne žleze, posebno razvoj križnih kosti, perilo in dr.). Ako so tu navedene žleze v svojem razvoju uničene, odpadejo tipični spolni znaki ter se tako telesni kakor tudi duševni razvoj teh poedincev menja (n. pr. evnuhi).

Zadovoljenje izven zakona.

V našem gospodarskem času je poroka, s katero se regulira spolni odnos na normalni način, za mladeniča mogoča šele okoli 30 leta. Od njegove spolne zrelosti pa do poroke traja pri njem silno spolno nagnenje, kar ga lahko zavaja, da ga zadovolji na nepriroden način (onanija) ali pa z izvenzakonskimi odnošaji (prostitucija). Prvi način (poznan iz sv. pisma) vodi k naglemu telesnemu in duševnemu izčrpljenju: organizem slabi, človek postaja nervozen, ploh, boječ, zmeden, brez volje in energije, izgubi pa-

met in celi izraz obraza in držanje dokazuje o tej njegovi tajni slabi navadi. Spolno občevanje izven zakona vodi medtem mnogokrat k spolnim boleznim (kapavica, sifilis in dr.) z vsemi težkimi posledicami za okuženega, njegovo ženo in potomstvo. Ta časovna perioda je opasna in dela se na to, da se ta opasnost zmanjša, da bi mladina izšla iz te opasne dobe brez resne škode. Ta strah za sinove je vodil preje v meščanskih slojih do posebne morale a la gospa Dulska. V rodbinah na Dunaju in drugih velikih mestih so matere jemale često v službo lepa, zdrava dekleta, da omogočijo svojim sinovom spolno občevanje brez nevarnosti okuženja, ker se je splošno smatralo, da je spolno občevanje za mladeniča nekaj neobhodno potrebnega. Tako se je po malem ustvarila dvojna morala: mož, ki je zahteval od svoje neveste čistost in devištvo — smatral je za samo posebi umevno, da se je pred poroko dovolj „naužil“. Tako pravi Ariana iz Claude Aneta svojemu dragemu: „Don Juan je večni junak moških, ker je imel 1003 ljubice, s tem se ponaša, to je njegova slava in čar. Ali ako bi imela ena žena 1003 ljubavnike, kako bi se o njej sodilo? Ali ne bi bila zadnja med zadnjimi, ali je ne bi vsakdo preziral in kamenje na njo metal? Ali je to največja pravica?“

Ali je vzdržnost škodljiva?

Nočemo preiskovati, kakšnega porekla je nazor, da je vzdržljivost za mladeniča škodljiva, ker so k temu pridonesli mogoče tudi zdravniki časa, ampak hočemo preiskusiti, ali je ta nazor točen in s čim obrazložen.

Tu moramo povedati, da je tako s fiziološkega stališča kakor tudi z moralnega povsem pogrešen in netočen. Ali je vzdržljivost škodljiva? Vprašajte zdravnike, ki poznajo ne samo teorijo, ampak imajo tudi praktično izkustvo, vsi vam bodo odgovorili: Ne, nasprotno mnogo koristi zdravju. Niti eden od njih ni v svoji praksi videl slučaja, kjer bi bila vzdržljivost vzrok bolezni, ali zato mnogo slučajev, kjer je nevezdržljivost prinesla škodo.

Čim dalje časa se mladenič vzdrži spolnega občevanja, tem čvrstejši in jačji je telesno in duševno. Vsak športas ve, da se mora vzdrževati, ako hoče doseči uspeh, sicer se bo z njim dogodilo isto kakor s Samsonom, kateremu je po sv. pismu Dalija odrezala lase. Isto je z duševnim delavcem: staro izkustvo je, da vsaka fizična ljubezen jemlje človeku „fosfor“ možganov za nekoliko dni! Pri vzdržljivosti ne postajajo spolne žleze neaktivne, ker imajo te

žleze istočasno tudi drugo nalogo, katero lahko čim boljše vršijo pri umerjenem miru, nego pri povečani delavnosti.

Torej čimdalje se mladenič vzdrži fizične ljubezni, tem večjo silo si prihrani za zakonsko življenje, tem lepše je njegovo potomstvo. Toda tudi v zakonu je potrebna umerjenost (za obe strani).

Med tem tudi moralni razlogi tukaj glasno govore: zakon dvojne morale mora prenehati, ker so skoro vedno samo možje z dvojno moralno, ki prinesejo v zakon spolno bolezen. Posledice zadenejo tudi nedolžno ženo in otroke.

Tu bi moral biti zakon o spolnih boleznih strožji. Zakon kaznuje moškega samo takrat, ako zahteva to okužena žena.

Kako naj v mladosti udušimo spolni nagon tako, da potem lahko ostanemo vzdržljivi.

Kako biti vzdržljiv?

Najprej treba odgojiti otroke povsem brez alkohola, ker tudi takrat, ko jim dajemo tudi najbolj razredčeno alkoholno pijačo, speljemo njihovo domišljijo in rušimo njihovo pravilno normalno duševno življenje, kar dovaja do prehitre dozorelosti ter ojačanja seksusa. Venus in Bacchus gresta vedno roko v roki in če vprašamo zdravnike, kdaj se najpogosteje okuži naša mladina, odgovorili vam bodo: „Kadar je z alkoholom omamljena.“

Nadaljnje sredstvo je razumna ureditev življenja ter umerjenost v jedi in pijači, posebno ponoči, dobra, trda postelja ima za posledico mirno, globoko spanje, katerega mladina zelo potrebuje.

Najboljše in najjačje sredstvo pa je stvarno stalno delo. Če je to duševno delo, je treba dopolnitve s fizičnim delom: telovadbo, sportom s svojimi nadaljnimi zahtevami, jačenjem, vzdržljivosti v naporih in vremenskih neprilikah. Razumno čtivo, ki mladino ne draži, izbira gledališča in kina i. t. d. Disciplina volje napravi zelo veliko.

Samo oni poedinec ima bodočnost, ki očuva svojo klico zdravo, neporušeno, in potem zdravo potomstvo; ta služi ne samo sebi, nego tudi celoti, rodbini, narodu in človeštvu!

A narod, s takimi poedinci ne bo kmalu poginil.

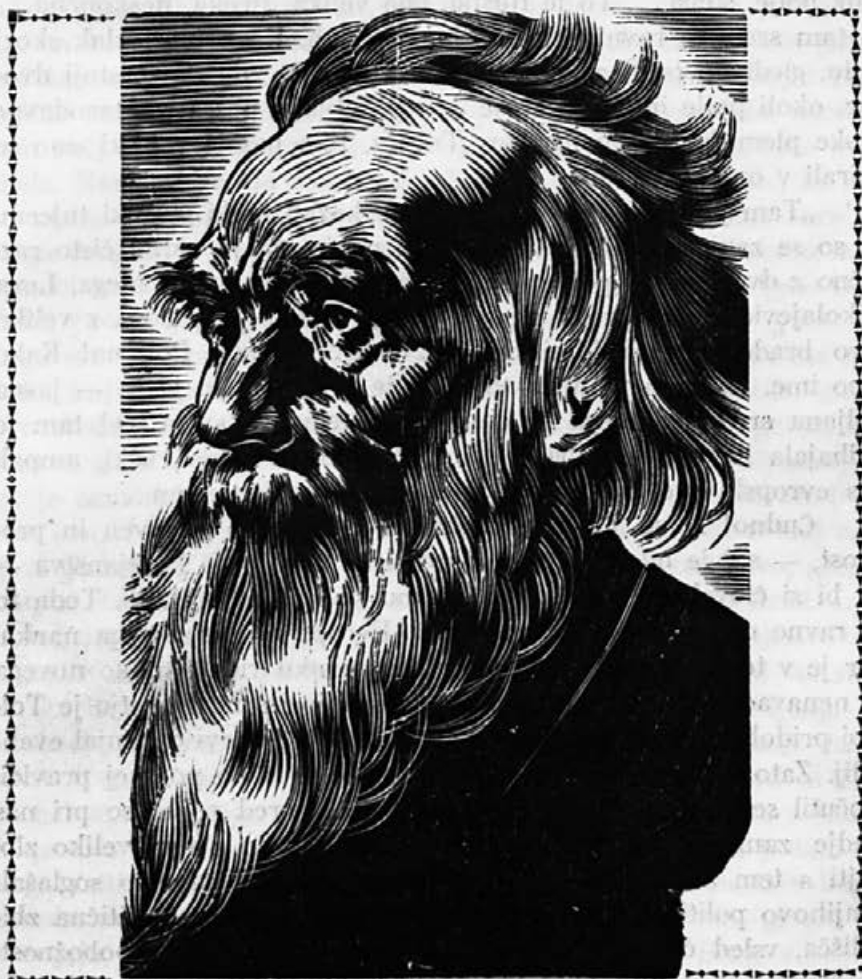
(Prevod s češčine.)

Dr. Iv. Lah:

Lev Nikolajevič Tolstoj.

o sem l. 1910. potoval po Rusiji, je bila moja največja želja, da bi videl tudi Jasno Poljano in obiskal velikega ruskega misleca, katerega ideje so že pol stoletja pretresale Evropo. Toda listi so pisali, da je Tolstoj bolan, in ker se mi je mudilo v Odeso, da dospem pravočasno na parnik, ki nas je imel

prepeljati čez Črno morje v Varso (namenjen sem bil na slovanški kongres v Sofiji), sem le od daleč videl Jasno Poljano in se le v duhu razgovarjal z velikim učiteljem, ki sem ga oboževal in občudoval. Na progi iz Moskve proti jugu sem gledal skozi okno čez

široke pokrajine, one neizmerne, prostrane poljane, ki so značilne za Rusijo in se je na njih razvijal oni široki in globoki ruski duh, ki se kaže v ruski narodni pesmi, v besedi in mišljenju, v ruskih mislecih, pesnikih in pisateljih, v njih delih in nazorih. To je čisto poseben svet brez mej in konca, misel beži v daljavo in išče nedoglednih svetov; kakor ruska pesem valovi zemlja v brezkončnih poljih, tu in tam samotno drevo, tam skupina brez, vmes tihe skrite koče, ki se izgublajo v tleh, tam v daljavi gozd in zopet ravan, polje, stepa... To je Rusija, ona velika, široka, neskončna... In tam sredi te ravnine leži Jasna Poljana. Ko privozi vlak skozi Tulo, gledamo proti zapadu — tam kakih 30 vrst daleč stoji dvorec, okoli polje in gozd. To je Jasna Poljana, posestvo starodavne ruske plemiške rodbine grofov Tolstih. Bilo nas je več, ki smo se ozirali v ono stran.

„Tam je Jasna Poljana, tam,“ so kazali ruski potniki tujcem, ki so se zanimali zanjo. In zdelo se mi je, da jo vidim čisto razločno z dvorcem in poljem in gospodom, in na pragu njega, Leva Nikolajeviča, v preprosti ruski rubaški, z roko za pasom, z veliko sivo brado in globokimi ostrimi očmi... Jasna Poljana! Kako lepo ime. In kako pomembno! Bila je to res — in je še — jasna poljana sredi tedanjega in današnjega temnega sveta. Od tam je prihajala luč — svetloba, ki je obžarjala ne samo ruski, ampak ves evropski svet kakor nekoč sveto mesto Betlehem...

Čudno! Nauk Leva N. Tolstega je bil tako naraven in preprost, — saj je bilo to samo obnovenje prvotnega kristjanstva — da bi si človek komaj razlagal, čemu so se ljudje čudili. Toda to je ravno dokaz, kako daleč je bila Evropa od Kristovega nauka, ker je v tem preprostem in naravnem nauku videla toliko novega in nenavadnega. A ravno s to preprostostjo in naravnostjo je Tolstoj pridobil svet, prav tako kakor Oni, ki je prvi oznanjal evangelij. Zato je dobil ime trinajstega apostola. In to po vsej pravici. Občutil sem to sam na sebi. V tistih letih pred vojno so pri nas ljudje zamenjali vero za politiko. Zagrešili so s tem veliko zlo, kajti s tem so odvrnili od vere vse tiste ljudi, ki niso soglašali z njihovo politiko. Naše cerkve so se izpremenile v politična zbirališča, vsled česar je izginila iz njih še ona poštena pobožnost, kolikor je je v njih bilo; vse se je izpreminjalo v hinavščino in licemerstvo, v hujskanje in sovraštvo, kar je povzročalo, da je izginjal iz cerkve in iz naroda oni pravi duh krščanske ljubezni, ki je prva in najvišja zapoved evangelija, kajti hiša Gospodova ne more biti hiša sovraštva. Razumljivo je, da oni, ki so čutili krivico,

niso zahajali v cerkev in so postajali „brezverci“. V resnici pravih brezvercev pri nas nikoli ni bilo; „brezverec“ je postal človek samo za to, ker je volil drugače, nego so zahtevali v cerkvi; to pa ni nikako brezverstvo, nasprotno so bili in so med temi ljudmi pogosto najbolj verni, srčno dobri in čisto pošteni ljudje, ki so ohranili do cerkve in vere vse dolžno spoštovanje. Vendar je vsakdo čutil v srcu nekako nesoglasje: pred svojo vestjo in Bogom se je zavedal, da je dober in pošten prav tako, kakor oni, ki so dobili naslov „katoliški možje“, in vendar ga je lastna cerkev psovala z „brezvercem“, ga preganjala in mu skušala škodovati. Ni bilo samo pri nas tako, ampak tudi drugod, vendar je pri nas ta boj zaradi malih razmer zavzel tem hujše oblike. To je postajalo usodno tem bolj, ker je bilo s tem v zvezi vprašanje naše narodne svobode. Naravno je, da smo tudi mladi ljudje šli svoja pota; in ker se nismo strinjali s cerkveno politiko, smo morali iskati vere in Boga drugod... Bog je duh in kdor ga moli, ga mora v duhu in v resnici moliti. V tistih časih trdih bojov za resnico in vero sem dobil v roke Tolstega delo: „Kraljestvo božje je v vas...“ Čital sem in čital in spoznal sem resnico. Že dolgo ni naredila nobena knjiga name takega silnega vtiska. Videl sem, koliko gorja provzroča na svetu napačno pojmovanje Kristovega evangelija, koliko se greši v njegovem imenu, in kako lepo je ono kraljestvo, ki ga je oznanjal božji Sin. Kako srečen bi bil svet, ko bi živel po tem evangeliju... Ta evangelij je Tolstoj razodel svetu v vsej njegovi globokosti, čistosti in resničnosti. Iz njega je zajel svoj glavni nauk: Ne uničuj zla z zlim... Kakor je to učil Krist. Ljubez in dobrotu morata premagati svet, in božje kraljestvo bo vzrastlo na zemlji. To božje kraljestvo je v nas, kajti mi vsi smo otroci božji. Zato ga moramo z dobrimi deli širiti v življenju — in božje kraljestvo se bo uresničilo med nami. Od takrat se je vrnil v mojo dušo mir. Videl sem, da je to edino prava in resnična vera življenja, bil sem srečen, da sem spoznal veliko resnico, ki je niso mogle omajati niti „brezverske“ knjige. Treba je bilo takega velikega duha, kakor je bil Tolstoj, da se je spustil v boj s sodobnim svetom in dokazal, da nimajo prav niti oni, ki nič ne verujejo, niti oni, ki ne upoštevajo, da je kraljestvo božje v nas in pot, ki vodi do sreče človeštva, evangelij.

Razume se, da bi bil rad videl velikega učenika, ki sem mu bil tako hvaležen za njegov nauk — toda vlak je hitel naprej proti Kijevu in dolgo sem še gledal nazaj, kjer je sredi široke ravnine izginjala kakor z zarjo obsijana Jasna Poljana... Tisto jesen je

Tolstoj umrl. Njegov nemirni duh je iskal samote, da bi ne videl razdvojenosti sveta. Na postaji Astapovo ga je dohitela smrt. Pokopali so ga na Jasni Poljani. Njegov dvorec je sedaj izpremenjen v muzej in ob stoletnici njegovega rojstva se vrši veliko romanje na njegov grob. Vsa Evropa slavi njegov jubilej — ali ga slavi tudi v duhu in resnici? Ne še. Zato je še daleč od nje ono božje kraljestvo, ki ga je oznanjal on.

(Konec prihodnjšč.)

Gustav Strniša:

Na poti.

Mleko pelje mlada kmetica,
oči se smehljajo, obraz rdi,
zora ji slika rožna lica
in se potaplja v modre oči.

Sonce hleni, že nad vrhovi
mavrične rože oblačkov cveto,
kristalno blestijo snežnikov robovi,
vaze prosojne pod sinje nebo.

Razneži se cvet v šopku sinjave,
časa se nagne, nad menoj zažari,
roke stezam v tihe višave,
za cvetom sinjine srce koprni.

Vesela gre mimo lepa kmetica,
lahno z dlanjo si zastira oči,
kristali polze ji na rožna lica,
pijana sončne bleščave, ihti.

Janže:

S čim so se v letošnjem poletju bavila naša društva?

koprav je naše društveno življenje staro že nekoliko let, je vendar zbranega zelo malo gradiva o tem, s čim so se naša društva bavila v poletnem času, kaj je bil predmet njihovega delovanja v tem času. Zdi se, da so društveni delavci smatrali za svojo dolžnost, da puste poleti fante in dekleta pri miru, češ, saj so dovolj zaposleni pri poljskem delu in nimajo časa baviti se z društvenimi zadevami.

V letošnjem letu pa se je izkazalo, da je ravno poletni čas najbolj primeren, da društva izpolnijo svoj program kot zabavna društva. Ravno zato, ker imajo fantje in dekleta v poletnem času toliko dela, ravno zato je še posebno potrebno, da jim je vsaj nedelja v zabavo in razvedrilo. Zabava pa in razvedrilo, ki so si ga privoščila naša društva, je brez dvoma doprineslo tudi k izobrazbi naših članov. — Le poglejmo, s kako koristno zabavo so si naša društva v poletnem času bavila.

Predvsem z izleti. Društvo iz Želimelj, Golega, Škocjana in Ljubljane so napravila dne 29. aprila skupen izlet na Kurešček. Društvo v Orlivasi je priredilo dne 3. junija pešizlet v podzemsko jamo Pekel v Podlogu. Društvo Notranje Gorice je dne 26. avgusta napravilo izlet na Krim. Gotovo so take izlete priredila tudi še druga društva, ki nas o tem niso obvestila. Na vseh teh izletih so se člani v lepi naravi in okolici najlepše zabavali in tudi mnogo koristnega videli.

Meseca junija so obiskali društvo v Medvodah člani ljubljanske „Mlade generacije“ in gostovali na tamkajšnjem odru z igro „Izgubljeni in zopet najdeni mož“. Avgusta meseca pa so obiskali tovariši iz Beričevega naše društvo v Žabnici in gostovali na tamkajšnjem odru z igro „Vdova Rošlinka“. Zelo obžalujemo, da se takih obiskov in gostovanj ni vršilo več, kajti izkazalo se je, da je nujno potrebno medsebojno spoznavanje med posameznimi društvi, a gostovanje na odrih bratskih društev bo gotovo zelo ugodno vplivalo na napredek naših diletantskih odrov. Bodočega leta moramo posvetiti vso pažnjo takim medsebojnim obiskom.

Naše društvo v Dramljah je maja meseca obiskalo vzorno gospodarstvo in vrtnarstvo g. Goričana, kmet. referenta za celjski okraj, v Vojniku. Razgledali so njegovo gospodarstvo z modernim orodjem, njegove sadonosnike in drugo. Taki obiski vzornih gospodarstev kakor tudi kmetijskih šol, preizkuševališč, pa tudi raznih industrijskih in obrtnih podjetij je nadvse koristno in poučno. Dostikrat je lahko ugotoviti, da ravno stanovalci iz najbližjega okoliša najmanj poznajo take naprave, čeprav so jim vsak dan dostopne. Naša društva morajo skrbeti, da se ta napaka popravi, in naj organizirajo obiske omenjenih naprav v svojem okolišu, pa tudi v oddaljenejših krajih.

S takimi obiski, pri katerih razkazuje in tolmači naprave kak strokovnjak, se najbolj pospešuje strokovno izobrazbo naših članov, kajti beseda mika, vzgled pa vleče. V bodočem letu naj vsa društva smatrajo za svojo dolžnost, da napravijo čim več takih

obiskov vzornim gospodarstvom, kmetijskim šolam, raznim preizkuševališčem, združnim, obrtnim in strokovnim napravam. K temu spada predvsem tudi obisk vsakokratnega ljubljanskega velesejma in raznih razstav (kmetijske razstave, razstave živine itd.) na velesejmu „Ljubljana v jeseni“.

Vsa naša društva bodo smatrala za svojo dolžnost prirediti take tekme koscev, ženic itd., kot jih je že letos priredilo naše društvo v Medvodah in kot jih misli prirediti vsako leto. Plemenito tekmovanje vedno podžiga in zabava. Lepo in prav je, če se javno izkaže, kdo je najboljši kosec, najboljša ženjica v vasi in če se takega obdari v znak priznanja, četudi samo s šopkom poljskega cvetja. Tu je odprto širno polje za udejstvovanje naših društev. Take tekme so posebno zato tako lepe, ker vzgajajo ne samo naše članstvo, ampak ljudstvo sploh, predvsem tudi druge stanove, v spoštovanju do kmetijskega dela.

Nekatera društva so priredila v prošlem poletju tudi vrtno veselice z namenom, da poskrbe svojim članom za zabavo, obenem pa tudi izrabijo to priliko, da dobijo nekaj prihodkov za društveno blagajno. Nič nam ni žal, da takih veselic ni bilo dosti. Kajti prav je, če so tisti časi minili, ko so društva živela samo od denarja, ki se je nabral od izpitih litrov. Kaj je pomagalo plemenito delovanje društev, če je pijančevanje pokvarilo vse. Če so bili naši stari taki, da so žrtvovali za društveno stvar samo tedaj in toliko, za kolikor se jih je „upililo“ pri litrih, moramo biti mi drugačni. Odpovejmo se alkoholu in veselimo se narave, družabnosti, gospodarskega napredka itd., čeprav je zato treba nekaj žrtvovati. S tem bomo najbolj dokazali, da smo res novo pokoljenje, „mlada generacija“.

Upravičeno bo marsikdo rekel: „Ne moremo biti brez veselic, ker radi plešemo.“ To je res, da mladina rada pleše in prav je, da pleše, kadar je trezna. Žalibog se pri nas na deželi redko pleše trezno, kajti na veselicah se mora piti, če prireditelji hočejo, da se plača godbo, takso itd. Kako velika škoda je, da Slovenci ne igramo več pod vaško lipo kolo tako, kot so ga igrali nekdanji naši predniki in kot ga še danes igrajo v vsaki vasi pri naših južnih bratih Srbih in Hrvatih. Tam se zbere mlado in staro v nedeljo popoldne pod vaško lipo in se tam igra kolo daleč stran od vsake pijače. Kako bi bilo lepo, če bi se mogli mi vrniti nazaj k navadi naših prednikov in zopet plesati kolo pod vaško lipo! Pri tem bi posebno tamburaški zbori poedinih društev prišli do veljave. Ko sem letos večkrat šel skozi Gameljne v ljubljanski okolici, sem na-

letel na pridne tamburaše, ki so svirali v nedeljo popoldne pod vaško lipo. Toda mlado in staro jih je samo poslušalo, okoli njih se ni vilo tisto pestro kolo, ki ga še danes vidiš po vaseh v Srbiji in na Hrvaškem.

Poleg gori omenjenih prireditiv, ki so odvisna več ali manj od dela in pridnosti posameznih društev, pa se vrši vsako leto v poletnem času občni zbor naše Zveze, Kmetski praznik na Krškem polju dne 15. avgusta in kmetski praznik na Bledu dne 8. septembra.

Naši občni zbori morajo biti v bodoče zborovanje celokupnega našega članstva. O priliki občnega zbora se morajo vršiti važna predavanja, tečajji itd. Pri tej priliki je treba iznesti in temeljito prerešetati vsa pereča vprašanja našega kmetskega, posebno pa kmetsko omladinskega gibanja. Upamo, da bomo že prihodnji občni zbor Zveze lahko organizirali v takem obsegu.

Tisti dve glavni prireditvi pa, katerih bi se moralo korporativno z zastavami in v kroju udeležiti vsa naša društva, sta kmetski praznik na Krškem polju in na Bledu. Tam se mora pokazati naš pokret v vsej svoji številčni in življenjski sili ter narodni pestrosti. Na teh praznikih naj pride tudi naša Zveza s prireditvijo srečolova in drugimi prireditvami do tistih gmotnih sredstev, ki so Zvezi potrebna, da more vedno in v vsakem slučaju svojim društvom pomagati. Še v teku tega leta se moramo potruditi in nabaviti vsem društvom društvene zastave, vsem članom pa po možnosti kroje.

Kar se kroja tiče, še nismo sprejeli obveznega sklepa, kaka naj bo ta kroj. Izgleda, da se ruske srajce, zelene za člane in bele za članice, ki jih je predložilo naše društvo v Sv. Juriju ob Ščavnici ne bodo obnesle, ker prvič niso domačega izvora, drugič pa tudi niso dovolj slikovite, posebno odpovejo na sliki ali fotografiji. Morda bo lepše sprejet predlog, ki je stavljen na seji Zvezinega odbora, glasom katerega naj bi se kot kroj osvojilo jopiče, ki so jih pred 30. in 40. leti nosili naši fantje in dekleta kot nedeljsko popoldansko oblačilo. To so bile jopice iz enotne bele ali modre ali živordeče barve. Te jopice naj bi zopet služile kot nedeljsko popoldansko oblačilo naših članov. Članice pa naj bi nosile istom take jopice brez rokavov oziroma modrčke, okrašene z narodnim vezom. Društvom bi bilo dano na svobodo, da osvojijo modro, belo ali rdečo barvo. Kaka naj bi bila k temu pokrivala, še nimamo predloga. Prosimo vse tiste, ki se za vprašanje krojev zanimajo, da stavijo svoje predloge in nam povedo svoje

mišljenje glede že stavljenih dveh predlogov. Že na prihodnjem kmetskem prazniku na Krškem polju in na Bledu se moramo pojaviti polnoštevilno z zastavami in v našem kroju.

Kmetska praznika dajeta dovolj možnosti vsakemu društvu kakor tudi Zvezi za najrazličnejše prireditve in tekme, tako mišlimo, da je na vsak način Zvezina dolžnost, da priredi prihodnje leto o priliki kmetskega praznika na Bledu tekmovanje naših fantov-biciklistov za prvenstvo vožnje okoli blejskega jezera.

Kakor vidite, dragi prijatelji, dovolj programa za vsako nedeljo skozi celo poletje od maja do septembra. Potrebno je samo, biti živ, mlad in podjeten. V podjetnosti in pošteni delavnosti pa ravno hočemo vzgajati naše članstvo. Ker je vse to delo združeno z zabavo in užitkom upamo, da bodo naša društva v bodoči poletni sezoni delala s polnim razmahom in vso živahnostjo.

KOTIČEK ZA DEKLETA.

Mano:

Naša hrana.

V mnogih naših kmetskih hišah se premalo gleda na to, kakšna je hrana, ki jo družina zauživa dan za dnem. Naše gospodinjice se ravno preveč ne trudijo s sestavljanjem jedilnega lista. Krompir, zelje, žgance, mleko in še kaj drugega, to prihaja na mizo dan za dnem, skozi leto in dan. Družina včasih godrnja, pa se končno, čeprav z nevoljo, uda v neizogibno. Hvala Bogu, gospodar dobi včasih za nameček kaj mastnega, da ne zarobanti prehudo in ne moti kuharice v njeni brezbriznosti.

In vendar zasluži taka brezbriznost težko obsodbo! Saj se na kmetih pridelava toliko najrazličnejših jestvin, da bi se mogla kmetska miza postavljati z vsak dan novim jedilnim razporedom. O priliki bomo prinesli na tem mestu nekoliko obedov za kmetsko mizo in način njihove priprave. Ako bi imela vsaka gospodinja pripravljen tak jedilni list za cel teden, koliko bi bilo manj nevolje!

Danes se bomo predvsem bavili s hranljivimi sestavinami posameznih jedil. Naš navaden obed naj bo juha, prikuhe (kjer ne kuhamo vsak dan mesa, to brez škode lahko odpade na račun kakega jedila iz moke) in solata oziroma sadje. Juho jemo najprej, zato da pripravimo želodec na težja jedila; vendar ne uživamo juhe v preveliki množini, ker nam — poleg razmeroma malo hranljive vrednosti — preveč napolni želodec. Vrednost hrane ni v njeni množini in težini. Košček masla je za nas gotovo ravno toliko vreden kot ena cela buča. Vrednost hrane cenimo po toploti, ki jo použita hrana v našem telesu razvije. Da se 1 liter vode segreje za 1° C rabimo eno gotovo množino toplote; to množino toplote imenujemo eno kalorijo. Po kalorijah cenimo torej hran-

ljivost posameznih jedil. Kruh daje več kalorij kot mleko, mleko daje več kalorij kot repa, a mast zopet daje več kalorij kot vsaka od teh jedil.

Čim več hranljivih sestavin ima kaka jed, tem večja je njena hranljiva vrednost. Te sestavine so: beljakovine, masti, razne soli, škrob in sladkor, voda in razni vitamini.

Beljakovin je največ v krvi, mesu, mleku, siru, v stročnem sočivju (bob, fižol, grah, leča). Beljakovine so najvažnejši del naših jedil. Brez njih človek ne bi mogel dorasti, ona obdrži naše telo zdravo in krepko, tvori nam meso, kri in živčevje.

Masti dobivamo od raznih živali (slanina, loj, ribje olje), iz nekkih semen (buče, solnčnice, lan itd.) in iz mleka (maslo, sir). Masti razvijajo v našem telesu mnogo toplote, zato belimo v mrzlih letnih časih naša jedila bolj kot poleti. Prebivalci polarnih krajev se hranijo skoro izključno z mesom in mastjo. Živali se pred zimo navadno odebele, da so zavarovane pred mrazom in da lahko v miru trošijo mastno plast, ki so si jo nabrale pod kožo.

Redilne soli v hrani izboljšujejo okus in pomagajo pri prebavljanju, krepe nam kosti in izboljšujejo kri. Take soli so v vsaki zelenjavi, v mesu, mleku in v jajcih. Bledolličnim priporočamo uživanje zelenjave (špinače).

Škrob in sladkor se nahajata v žitu, zlasti v rižu, koruzi, krompirju in stročnem sočivju (fižol, grah, leča).

Voda je v vsaki jedi, saj jo samo z jedjo zaužijemo okrog 2½ litra na dan. In saj je naše telo za tri četrtine svoje teže sama voda. Brez vode bi ne mogli živeti. Ona mehča hrano, raztaplja sladkor in razne soli ter jih pomešava s krvjo in vodi po vsem telesu. Med jedjo pijemo le zmerno in pri tem pazimo, da na vroča in mastna jedila ne pijemo mrzle vode.

Vitamini so za tvorbo našega telesa izredno važni. Ima jih nekuhano mleko, maslo, zelenjava, sveže sadje, največ limone in pomaranče.

Odrasel mož, ki osem ur težko dela, potrebuje dnevno 118 gramov beljakovine, 569 gramov masti, 500 gramov škroba in sladkorja, 30 gramov redilnih soli in 2800 gramov vode. Ljudje, ki manj delajo, ženske in otroci seveda rabijo razmemora manj.

S tem smo prav kratko ocenili vrednost jedil, ki jih vsak dan uživamo. Naša dekleta, ki niso posečala kake gospodinske šole, bo ta razdelitev hranilnih snovi zanimala in morda se bo katera potrudila uravnati svoje kuhanje tako, da bo družina dobila v vsakdanjem živestu vse, kar rabi za svoje zdravje in za razvitek svojih delavnih sil.

ORGANIZACIJSKI VESTNIK.

Sv. Andraž v Halozah. Po svojih slovečih vinih po svetu, drugače pa mani znane lepe in slikovite Haloze v ptujskem okraju so nudile v kulturnem oziru do konca svetovne vojne precej žalostno sliko. Raztresenost hišic po griččkih, oddaljenost od železnice, razkrajalni vplivi germanizacije in deloma velika revščina viničarskih in vinogradniških rodbin in s tem porajajoča se otopelost za vsakim napredkom so privedli Haloze tako daleč, da sta vsaka prava slo-

venska družabnost in domačnost postali uprav nemogoči. Temu mrtvilu so šele posledice svetovne vojne napravile temeljiti konec. Razširjeno življsko obzorje vračajočih se vojakov in ujetnikov iz daljnih inozemskih krajev, nove gospodarske in obstojne potrebe, lastno državno in politično življenje v svoji svobodni državi in s tem zvezani razmah raznovrstnega političnega in strokovnega časpisja so povzročili, da je zlasti mlajši, svobodnejši rod pričel misliti. Sama misel je pa že napredek. Brezbrižnost in duševna otopelost zginevata počasi, toda vztrajno kakor pomladanski sneg in to v tistih Halozah, ki so bile skozi stoletja kakor odrezane od napredka ostalega sveta.

In kako je prišlo, da se je tudi v revnih in zapuščenih Halozah, kjer prebivajo vinogradniki raztreseni po gričkih v devetih farah, pričelo polagoma družabno in društveno življenje? Zdaj tu, zdaj tam je vzniknilo iz tal prosvetno društvo, čitalnica, ali pa se je ustanovilo tamburaško in pevsko društvo. Polagoma, nekako boječe, toda vendarle stopa korak za korakom haloška mladina na plan.

Žal so pokazale izkušnje zadnjega desetletja, da omenjena društva (čitalnice, pevska, tamburaška društva, odri itd.) ne zadostujejo vzgojnim in prosvetnim potrebam napredkaželjne mladine, da celo ponekod pod slabim vodstvom odtujujejo kmetško mladino svojemu pravemu poklicu, t. j. kmetškemu stanu. Kmetška mladina bi se naj najpoprej v svojem prostem času temeljito bavila s svojo kmetijsko stroko, t. j. čitanjem strokovnih knjig in časopisov, s poučnimi predavanji, s kmetijsko nadaljevalnimi tečaji ali šolami in gospodinjstvi tečaji itd. itd. Šele po tem, odnosno vzporedno bi se naj gojilo „teater“ in druge prosvetne panoge, katere v današnji težki gospodarski dobi za kmetško mladino pač nimajo onega važnega prosvetnega pomena, kakor ga ima predvsem znanje umnega in naprednega kmetijstva.

Iz vsega tega sledi, da nam je na deželi nujno potreba takih društev, ki bodo odgovarjala v glavnem temu klicu po strokovnem znanju in napredku.

Tako nekako smo izmenjavali misli haloški fantje, ter povabili tovariša dr. Rosino iz Maribora, da se v stvari temeljito posvetujemo in ustanovimo društvo kmetških fantov in deklet, katero po svojem ustroju in programu najbolje odgovarja današnjim prosvetnim potrebam haloške kmetške mladine. Izredno lepo in poučno predavanje prijatelja mladine tov. dr. Rosine na ustanovnem občnem zboru dne 1. julija t. l. nas je le še okrepilo v našem načrtu osnovati tako društvo, nakar je domačin tov. E. Stoklas raztočlail društvena pravila. Na to je bil soglasno izvoljen sledeči društveni odbor: E. Stoklas, ekonom, predsednik, Ivan Žuran, podpredsednik, Josip Bračič, tajnik, Janez Merc, blagajnik, odborniki pa tov. Fran Kozel, Anton Kozel, Jakob Emeršič, Franc Krajnc, Kmetec Alojzij in Dernovšek Franc.

V društvo je takoj pristopilo zadostno število članov, ki bodo skrbeli, da se društvo zasidra in razširi. Zaenkrat se bomo omejili na organizatorično delo. Na jesen in po zimi, ko bode dovolj časa na razpolago, pa hočemo začeti z gospodinjstvom tečajem, strokovnimi predavanji itd.

Končujemo skromno poročilce s klicem: vsa kmetška mladina korajžno na plan!, ter sporočamo „Zvezi“, uredništvu „Grude“, zlasti pa vsem društvom kmetških fantov in deklet širom Slovenije naše haloške pozdrave!

Dramlje. Društvo kmetških fantov in deklet v Dramljah pri Celju je že v četrtek 9. avgusta razobesilo žalno zastavo raz svojega društvenega lokala

ob priliki smrti našega velikega kmetkega voditelja in mučenika Stjepana Radiča. V nedeljo 12. avgusta pa je sklicalo III. članski sestanek in izreklo sožalnico vsem, ki žalujejo za blagopokojnikom. Na tem sestanku se je tudi prebralo navzočim članom nekaj glavnih člankov iz 32. številke „Kmetkega lista“. Sklenili smo, da bomo tudi mi kakor v bratski Hrvatski, stali v borbi ramo ob rami proti vsem, ki kršijo načela KDK. Vodili bomo oster bojkot proti tistim, ki nas tlačijo in izmозgavajo.

Dramlje. Naše društvo kmetkekih fantov in deklet je dne 2. septembra v svojem lokalu priredilo predavanje o temi: „Slovenska zgodovina“. Predavat nam je prišel tovariš dr. Novačan iz Trnovelj pri Celju. Navzoči so z velikim zanimanjem sledili njegovemu interesantnemu govoru, posebno ker se je tikal pretežni del predavanja našega okraja.

Notranje gorice. Naše društvo je v nedeljo dne 26. avgusta t. l. napravilo uspel izlet na Krim. Vračali smo se skozi Tomišelj, kjer se tudi pripravlja ustanovitev „podkrimskega društva kmetkekih fantov in deklet“. (Se je že ustanovilo. Opr. ured.)

Vače pri Litiji. Dne 19. avgusta t. l. se je vršil ustanovni občni zbor društva kmetkekih fantov in deklet. Zbralo se je lepo število fantov in deklet, ki so z zanimanjem sledili izvajanjem delegata iz Ljubljane. Po tem poročilu se je izvolil društveni odbor, kojemu na čelu je agilni tov. Albin Kristan iz Vač, za podpredsednika je bil izvoljen Jos. Vrtačnik, za tajnika Josip Sevljak, blagajnikom Jernej Juvančič, v odbor pa Jak. Grilec, Fr. Lavtar, Albin Ustar, Pavla Grilec, Jos. Juvančič, Roza Kristan, Helena Rebolj in Antonija Lovše. Namestniki: Fr. Sevljak in Janez Urbanija. Nadzornika Ivan Bartič in Fortunat Črtanc. K društvu se vedno v večjem številu priглаšajo novi člani ter je naša kmetkeka mladina jako vneta in navdušena za našo kmetkeko idejo. Delo našega društva ima najlepše izgledе na uspeh.

Maribor. V Mariboru se je vršil 24. avgusta t. l. informativni sestanek za ustanovitev društva „Mlada generacija“, ki je prav lepo uspel. Na sestanku je poročal tajnik Zveze iz Ljubljane, ki je v kratkih besedah raztolmačil namen novoustanovljenega društva in posebej povdarjal velik pomen za Maribor, ako se društvo osnuje. Sestanku je prisostvoval tudi naš agilni tovariš dr. Rosina, ki je obljubil vso pomoč za uspešen razvoj društva „Mlada generacija“. V šestčlanskem pripravljalnem odboru načeljuje tov. Vilibald Kolar. Sklenilo se je nadalje, da se vrše vsak teden redni sestanki članov; posebna skrb odboru pa bo, da dobi čimpreje primeren lokal za društvo.

Duplje. Društvo kmetkekih fantov in deklet je priredilo dne 24. avgusta lepo uspelo vrtno veselico na vrtu tov. Štularja. Prireditel je v vsakem oziru dobro uspela in se bo čisti dobiček porabil v razne društvo koristne namene.

Videm-Dobrepolje. Dne 16. septembra t. l. se je vršil pri nas ustanovni občni zbor društva kmetkekih fantov in deklet v prostorih gostilne pri Štihu. Obisk je prav zadovoljiv. Na zboru je poročal tajnik Zveze, ki je stvarno orisal pomen

Žabnica. Dne 9. septembra t. l. je pri nas gostovalo društvo kmetkekih fantov in deklet iz Beričevega z igro „Vdova Rošlinka“. Prostorna dvorana gasilnega doma je bila do zadnjega kotička napolnjena. Igra je v vsakem oziru prav dobro uspela in so igralci želi obilo priznanja. Naše društvo kmetkekih fantov in deklet jim je priredilo lep sprejem, še bolj prisrčno pa je bilo slovo. Vabimo jih, da pridejo k nam še večkrat v goste.

in namen novega društva in so vsi navzoči z zanimanjem poslušali njegova izvajanja. Izvolil se je sledeči odbor: Hren Ivan, predsednik, Grm Ivan, podpredsednik; odborniki pa Zevnik Pavel, Boštjančič Franc, Levstik Štefan, Erčulj Ivan, Černe Drago in Horvat Alojzij. Namestniki: Strnad Ignac, Novak Franc, Kralj Janez in Grm Viktor. V nadzorstvo sta bila izvoljena Štih Ivan in Kajfež Jože.

Radio in naša društva. Na zadnji odborovi seji Zveze je bilo sklenjeno, da se našim društvom na sledeči način pomaga pri nabavi radio-aparatom: Društvo, ki si želi nabaviti radio-aparat, naj to sporoči Zvezi. Slednja bo potom strokovnjakov ugotovila, kakšen aparat bi bil za dotični kraj najbolj primeren in priporočljiv ter nato aparat tudi kupila. Zastopnik Zveze bo aparat sam inštaliral ter ga preizkusil na licu mesta tako, da bi bila s tem dana garancija za res dobro delovanje aparata.

Cene teh radio-aparatom bodo na vsak način ugodnejše kakor drugod, ker bo Zveza aparate nabavljala pri tvrdki, ki bo z ozirom na nakup večjega števila aparatom — dala primeren popust.

Da omogoči Zveza vsem našim članom in društvom nabavo radio-aparatom, je bilo sklenjeno, da se dovoli onim društvom, ki niso zmožna takojšnjega plačila, odplačevanje v obrokih. S tem bo gotovo marsikateremu našemu članu zelo pomagano.

Društvo kmetijskih fantov in deklet v Duplah se je že javilo, da si želi nabaviti radioaparat in že zbralo v to svrhu potreben denar. Ostala društva naj temu zgledu slede.

RAZNOTEROSTI.

Radio oddajna postaja v Domžalah. Končno se je uresničila dolgoletna naša želja, da dobimo tudi mi Slovenci radiooddajno postajo, ki naj ponese našo besedo, našo pesem, našo glasbo v svet. S 1. septembrom t. l. je začela redno oddajati novozgrajena radiopostaja v Domžalah. Količnega pomena je ta pridobitev za nas, se morda vsakdo niti ne zaveda. Ne samo, da bodo odslej dan za dnevom tudi drugi narodi poslušali našo govorico in našo glasbeno umetnost in se lahko uverili, da naš narodič tudi kulturno ni tako zaostal, kakor ga skušajo razkričati nekateri naši dobri prijatelji, je nova postaja za nas same od velike koristi. Le predstavljajmo si našega človeka, ki biva kje daleč na osamljenem kraju, brez prave zveze z ostalim kulturnim svetom in se v dolgih zimskih večerih strašno dolgočasi, kako bo z veseljem pozdravil novega prijatelja, radioaparat, ki ga bo zvezal s svojimi rojaki, živečimi v prijetnejših okoliščinah. Poslušal bo lepo za pečjo predstave naših gledališč, koncerte in za lahko noč bo še zvedel o najnovejših dogodkih doma in v inozemstvu in vse to v domačem jeziku. Pa pustimo to naštevaje o dobrotah radija in omenimo samo še to, da bo radio pravzaprav edini tolažnik naših rojakov na Koroškem in v Primorju, ki jih bo vsaj v duhu združil s Slovenijo, kamor po vseh božjih in človeških pravicah tudi dejansko spadajo. Upajmo, da bo nova radiooddajna postaja v Domžalah v polni meri uresničila naše želje in nade, ki jih stavljamo v njo. D.